

ZAHODNA EVROPA

SKUPNE ZNAČILNOSTI

A) družbenogeografske značilnosti

- visoka stopnja urbanizacije
- visoka stopnja gospodarskega razvoja
- vse so bile pomembne kolonialne velesile
- zahodnoevropska kultura
- neenoten regionalni razvoj

B) naravnogeografske značilnosti

- oceansko ponebje
- lega ob atlantiku, lega na Z Evrope
- ležijo na območju starejših kamnin
- enotno narvano rastje (bil je listnati gozd, nato so ga izsekali, prst se je izprala, sedaj travniki)
- plovnost rek

C) tipi obal

- riaški tip – potopljena rečna dolina
- estuarski tip – lijakasto potopljena rečna dolina (navzven odprta in tako daje prostor za izgradnjo pristanišč), pristanišča so na notranjo stran zaščiteni; reke: Temza, Sena, Loara, Garona
- deltasti tip – omogoča izgradnjo pristanišč in povezavo z notranjostjo; reke: Ren, Maas, Schelda
- peščena akumulacijska obala – nasuta obala, morje je prineslo peščene sedimentacije, je nizka obala, značilne so peščene sipine in otoki; Belgija, Nizozemska, V Anglija
- fjord – ledeniško preoblikovana potopljena dolina, ledeni pokrov je segal do J Velike Britanije, zato jih najdemo samo na Irskem in Škotskem
- klif – tip visoke obale nastale z abrazijo (morje erodira, spodjeda) nastanejo strme stene; Irska, Velika Britanija, Francija

D) oceansko podnebje

- celo leto pozitivna temperatura (januarska: cca 5°C, junijska pod 20°C), dež pada celo leto – ni suhih dob

E) relief

- zgradbene enote – predkambrijski ščiti, stara grudasta gorovja (starejši paleozoik – kaledonsko gorovje), sredogorja (mlajši paleozoik – hercinsko gorovje), visokogorja (mladonagubana gorovja – terciar, kamnine so nastale v mezozoiku), planote, kotline, doline (kvartarni sedimenti)
- pokrajinske enote – krajna imena
- v Z Evropi ni predkambrijskih delov, Evropa si po geoloških dobah sledi od S proti J (S prekambrij, J kvartar):
 - starejši paleozoik: Britansko otočje, Nizozemska, staro grudasto gorovje (Škotska)
 - mlajši paleozoik: večji del Francije, Belgije, Luksemburga, J del Britanskega otočja; vsa sredogorja
 - terciar: alpidna gorstva (Pireneji, Alpe)
 - doline, ravnine, dna kotlin: nastalo s kvartarnimi sedimenti

BRITANSKO OTOČJE

A)

- Velika Britanija, Združeno kraljestvo Velike Britanije in S Irske
- državi: Irska in VB
- ostali otoki: Hebridi, Shetlandski otoki, Orkneyski otoki, kanalski otoki, Man
- britansko otočje se od Evrope loči v zadnji ledeni dobi (s transgresijo)

B) Velika Britanija

- upravne enote: Wales, Anglija, Škotska, Severna Irska
- naravne enote:
 - S Škotsko višavje
 - Škotsko nižavje (Edinburgh, Glasgow)
 - J Škotsko višavje
 - Penini
 - Kambrijsko gorovje (sovpada z Walesom)
 - Cornwall
 - nižinska Anglija (SV)
 - polotok Ulster (sovpada z S Irsko)
- kmetijstvo: - dva razloga za visoko razvitost; zgodnja industrijska (krepitev sekundarnega sektorja in gradnja mest) in agrarna (uvajanje mehanizacije) revolucija ter kolonialna velesila
 - nizka Britanija – reliefno nizke pokrajine, intenzivno poljedelstvo (žita, krompir, sladkorna pesa)
 - visoka Britanija – blj strm relief, ekstenzivna živinoreja (meso in volna)
 - meja poteka po črti Leeds - Bristol
 - visoka stopnja mehanizacije, specializacijam, tržna usmeritev (večino predelajo sami in izvozijo)
 - majhen delež zaposlenih v primarnem sektorju (3%)
- industrija: - stare industrijske panoge: metalurgija, tekstilna; domače surovine (premog, železova ruda), kolonialni imperij (dovajanje surovin, ki jih na Otoku ni, bombaž), potrebe trga, industrijska revolucija
 - nove industrijske panoge: pojavi se po 2. sv. vojni; razlogi: menjava energetskega virov, konkurenca v svetu

- fenomen Cambridge: eden prvih industrijskih parkov, proizvodnja hi-tech industrije (letalska, elektronska, farmacevtska, telekomunikacije...); razvil se je zaradi bližine starega univerzitetnega središča (visokokvalificirana delovna sila)
- prebivalstvo:
 - neenakomerna poselitev (90% prebivalstva živi v nižinski Angliji, ostale pokrajine so redko poseljene), nastanek mest ob surovinah, beg ljudi s podeželja
 - visoka stopnja urbanizacije, 92%
 - povezava mest v aglomeracije; Veliki London (7-10 milijonov), funkcije: sedež vlade in parlamenta, industrijsko mesto, terciarni sektor, (trgovina, šolstvo, kultura), pristanišče, center zavarovalništva, bančništva, borze, trgovsko središče
- evropredor: 50 km dolg predor pod Rokavskim prelivom med Francijo in VB, zgrajen je bil zato, da bi olajšal komunikacijo med Evropsko unijo in Otokom, saj je lega na otoku postala negativna; pozitivno: poslovnemu svetu je olajšal komunikacijo in prometne povezave, tudi turistom; negativno: olajšal je komunikacijo samo med VB in Francijo (ne celotno Unijo), ne posluje s profitom; vlak je elektrificiran, avtovlak, ekološko nesporno
- severnoirsko vprašanje:
 - nacionalno – Irci niso priznani kot enakovreden narod ali manjšina, Britanci jih zatirajo
 - versko – Irci so katoliki, Britanci pa protestanti; večina S Ircev je tudi protestantov
 - gospodarsko – Irci imajo slabši položaj v družbi

E) Irska (3,5 milijona)

- naravni pogoji – staroplaeozojska zgradba, »zeleni otok«, travniki, hladno oceansko podnebje, klifi, fjordi, ledeniško preoblikovana (morenski material, jezera), popolnoma brez surovin (samo šota)
- kmetijstvo – zaradi naravnih razmer je razvita živinoreja: ekstenzivna, tržno usmerjena, ovčjereja, govedoreja; intenzivna mlečna živinoreja je nastala sam v okolici večjih mest
- industrija – se ni razvila zaradi pomanjkanja surovin in kolonialnega statusa (ko je bila v svetu industrijska revolucija so bili oni kolonija, neodvisni postanejo šele 1937); razvoj se začne po 2. sv. vojni, delno tudi pomoč EU (cenena delovna sila); prehrambena, elektrotehnična, petrokemična (nova industrija)
- izseljevanje – dve fazi: 19.st. krompirjeva lakota (irsko zapustijo 4. milijoni ljudi, krompir je napadla bolezen, premalo hrane), med obema vojnama (neurejena politična situacija, slabo gospodarsko stanje, problem lastništva zemlje, izselijo se več kot 4. milijoni ljudi); v tujini živi okoli 16 milijonov Ircev
- Dublin, Cork

F) Benelux

- naravne enote:
 - Ardeni – del hercinskega sredogorja (mlajši paleozoik), veliko črnega premoga in železove rude
 - geesti – peščeno prodnati nanosi, rečno ledeniški sedimenti, ki so valovito nanešeni; ustvarile so jih reke, ki so prišle izpod ledenikov in nanašale nanose, ponekod tudi puhlica; glavna poljedelska regija
 - marši – ko je morje odlagalo sedimente, se je zato kopno širilo v morje, morje sedimentov ni več doseglo, posušili so se in nastali marši; marše lahko spremenijo v polderje (ob morju zgradijo obrambni nasip, marš se umetno izsuši, zgradijo vodne črpalke (da črpajo podtalnico, ker so pod nivojem morja) in namakalne jarke), polderje uporabljajo za živinorejske namene
 - vatenska (akumulacijska) obala – nizka peščena obala, je pod vplivom plimovanja, ni gospodarske izrabe; plima maršov ne doseže
- skupne družbene značilnosti: tri države se po vojni povežejo v gospodarsko unijo (medsebojni sporazum o gospodarskem dopolnjevanju, vsaka država se usmeri na svoje področje in si nato izmenjavajo dobrine), so na prvem mestu po življenjskem standardu (nizke cene, visoki prihodki), največja gostota prebivalstva (NL 470 ljudi/km²); ravninske dežele, lega ob Atlantiku, kolonialne velesile; avtohtoni narodi (Flamci, Valonci, Luksemburžani, Nizozemci, Frizijci, Nemci)

G) Belgija

- industrija:
 - stara industrija (valonska regija) – razvije se v času industrijske revolucije na območju Ardenov, usmerjenost v metalurgijo in strojno industrijo, uspešna do 2. sv. vojne (pride do konkurence, pomanjkanja surovin)
 - nova industrija (flamska regija) – zgradili so jo na novih lokacijah, kjer je veliko pristanišč (pomembna za transport surovin), sodobne panoge (kemična, električna, prehrambena...); Antwerpen, Gent, Brugge, Bruselj (ima razvito industrijo tudi v prejšnjem obdobju)
 - posodabljanje stare industrije – po letu 1970, umiri napetosti med narodom
- nacionalna sestava:
 - priznanje obeh narodov, dvojezičnost
 - flamščina in valonščina – notranja avtonomija, lahko razvijeta svoje šolstvo, na zunaj so gospodarsko enotna država
 - Bruselj – dvojezično območje, »srce Evrope« (sedež NATA in EU)
 - velika stopnja urbanizacije 96%
 - vso zgodovino so propagirali industrijo, ne pa kmetijstvo

H) Nizozemska

- poselitev:
 - visoka gostota poselitev
 - mestno območje Randstad Holland - povežalo se je več mest v konurbacijo (mesta si razdelijo funkcije); Amsterdam (glavno mesto, nobene vladne ustanove; Kulturno, poslovno, finančno in turistično središče), Haag (sedež vlade in parlamenta), Rotterdam (pristaniško in industrijsko mesto, največje svetovno pristanišče – Europort), Utrecht (univerzitetno središče, raziskovalni inštituti)
- kmetijstvo:
 - specializacija, produktivnost, tržna usmerjenost, najvišji ha donosi
 - panoge: vrtnarstvo (cvetličarstvo, zelenjava), poljedelstvo (žita, krompir, sladkorna pesa, ječmen, pšenica), specializirana mlečna živinoreja

- vrtnarstvo – je samostojna panoga, značilni so umetni rastlinjaki (steklenjaki), usmerjeni so v proizvodnjo cvetja in zelenjave; najbolj produktivni, največji ha donosi, umetna klima, visoka specializacija in mehanizacija; računalniško vodeni
- polderji: - zaiderski zaliv – S od Amsterdama, pregradili so Severno morje, izsušujejo še 100 let in tako pridobivajo nove površine
- delta projekt – polderje so z izuševanjem dobili že prej, a so jih poplave in plima uničili; ta projekt so začeli izvajati, da bi ponovno usposobili polderje (povišali in utrdili so nasipe in uredili kanale)
- na polderjih je 40% Nizozemske, delajo jih od 14.st.

I) Luksemburg

- v celoti leži v Ardenih
- prebivalstvo je v glavnem germansko, francoski priseljenci
- gospodarstvo – osnova je jeklarstvo, ki se je razvilo zaradi domače železove rude in uvoženega črnega premoga
- današnji razvoj je povezan z razvojem turizma in dejstvom, da je luksemburg finančno središče (ugodna davčna politika)

J) Francija

- Francija je Z evropska država, ker večidel ozemlja leži v atlantskem delu Evrope, gospodarsko jedro (Pariz) je v atlantskem selu, ima zahodnoevropsko kulturo
- naravnogeografske značilnosti:
 - oceansko ponebje – ravnine, listnati gozd
 - prehodno celinsko podnebje – sredogorja, mešani gozd
 - sredozemske podnebje – zimzeleni listnati gozd
 - gorsko podnebje – gariga (nizko zeliščno rastje), višinski rastlinski pasovi
- geološke enote in pokrajinska imena:
 - hercinska sredogorja iz mlajšega paleozoika – Centralni masiv, Vogezi, Ardeni, Normandija, Bretanja; hribovit relief, pokrajine bogate z rudami
 - visokogorja – Alpe in Pireneji; zgrajene so iz karbonatnih kamnin, ni surovin
 - nižavja, rečne doline in kotline, zatrpane s kvartarnimi naplavinami – Pariška kotlina, Flamsko nižavje, Alzacija, Ronsko-Sonsko podolje, Akvitanija
- prebivalstvo:
 - Francija je redkeje poseljena od Beneluxa in ima tudi nižjo stopnjo urbanizacije (70%)
 - neenakomerno poseljena (zgostitev v Pariški kotlini), bolj poseljene so nižine, hribovja so neposeljena
 - etnično ni homogena država, veliko avtohtonih držav in tujcev
 - manjšine: Korzičani, Alzačani, Flamci, Bretonci, Baski, Provansalci, Katalonci
 - tujci – priselili so se na delo, Francija se je industrijsko razvila v 19. st. (Italjani, Španci, Portugalci), delali so v industriji in rudnikih; Francija je potrebovala veliko delovne sile tudi zato, ker se je zapletala v vojne; kasneje so se tujci priseljevali iz kolonij; Portugalci, Alžirci, Maročani, Turki, Italjani in Jugosovani; problem je, da tujci vzdržujejo naravni prirastek
- gospodarstvo:
 - heterogeno gospodarstvo (država ni specializirana v eno panogo, ampak v vse približno enako)
- kmetijstvo:
 - posodobljeno, samooskrbne polikulture kmetije do 2. sv. vojne, potem jih tržno usmerijo; podkrepljeno je s prehrabeno industrijo, kmetje vedo v naprej, da bo njihov pridelek odkupljen; pogojeno je s podnebjem
 - v hribovitih pokrajinah je živinoreja (pašna, ponekod mlečna)
 - nižine so usmerjene v proizvodno žit (sladkorna pesa), industrijskih in krmnih rastlin
 - Akvitanija – je polikultura, kmetije so specializirane
 - vinogradniške pokrajine – Šampanja, Alzacija, Burgundija, Provansa, dolina Loare
 - francosko kmetijstvo je pomembno v EU, v kmetijstvu ima veliko zaposlenih, ker je bila dolgo centralizirana
- industrija:
 - stara industrija - temelji na premogu in železovi rudi
 - nova industrija se razvije po 2. sv. vojni, problem v oskrbi z energijo (HE je v Alpah, Pirenejih in Centralnem masivu, a je ni dovolj), zato pridobivanje energije temelji na JE, je zato ekološko čista
 - hi-tech industrija (avtomobilska, letalska, farmacevtska, vesoljska)
- turizem:
 - sredozemska obala – Azurna obala (Nica, Cannes, St. Tropez), Korzika; razvila sta se navtični in klasični turizem
 - Pariz – kulturno-zgodovinski turizem
 - Alpe – usmerjen v zimske športe, podobno razvijejo v Pirenejih
- decentralizacija:
 - Pariz je postal preobremenjen, zato so ga konec 70ih začeli razbremenjevati
 - gospodarska in prebivalstvena razbremenitev – okrepitev ostalih centrov (mest) ali prestavitve prestolnice (Brasil); v Franciji so okrepili 8 obstoječih mest, da so se vse regije podobno razvile, te centre so nato prometno povezali z Parizom, vanje pa namestili sodobno industrijo in terciarne panoge (Lyon, Marseille, Toulouse, Bordeaux, Nantes, Metz, Lille, Strasbourg)